№ 237 ՈՒՐԲԱԹ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1913

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 237

Տարեկան գին 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խմբագրութեան սակագնով 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐԻՆ ՎՇՏՈՎ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է ԽՄԲԱԳԻՐ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

անակնկալ մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, հոկտեմբերի 20-ին, ցերեկվայ ժամը 12½-ին։

Վերջին հոգեհանգիստը կը կատարվի այսօր, ուրբաթ, հոկտեմբ. 25-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ։

Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, հոկտեմբերի 26-ին հանգուցեալի բնակարանից (Գրիբոէդովսկայա № 5), առաւօտ. ժամը 10-ին դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը՝ ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ շիրիմի կողքին։

ՍՈՖԻԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՔԱԼԱՆԹԱՐ իր զաւակներով սրտի անհուն կսկիծով յայտնում են ազգականներին, բարեկամներին և ծանօթներին թանգագին ամուսնու և հօր՝

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

անակնկալ մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, հոկտեմբերի 20-ին, ցերեկվայ ժամը 12½-ին։

Վերջին հոգեհանգիստը կը կատարվի այսօր, ուրբաթ, հոկտեմբերի 25-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ։

Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, հոկտեմբերի 26-ին հանգուցեալի բնակարանից (Գրիբոէդովսկայա № 5), առաւօտ. ժամը 10-ին դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը՝ Գր. Արծրունու շիրիմի կողքին։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ Թաղման Կարգադրիչ Յանձնաժողովը

անհուն վշտով յայտնում է, որ «ՄՇԱԿԻ» խմբագիր և հասարակական գործիչ՝

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ

ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

Թաղումը տեղի կունենայ հոկտեմբերի 26-ին, շաբաթ։

Այսօր, ուրբաթ, հոկտ. 25-ին, երեկ. ժամը 7-ին, տեղի կունենայ վերջին հոգեհանգիստը հանգուցեալի բնակարանում։

Մարմնի յուղարկաւորութիւնը վաղը, շաբաթ, հոկտ. 26-ին հանգուցեալի բնակարանից (Գրիբոէդովսկայա № 5), առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը՝ Գր. Արծրունու շիրիմի կողքին։

ՍԻՄԷՕՆ

ՁԱՒԱՐԵԱՆԻ

մահվան առիթով կազմված ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ սրտանց յայտնում է ի գիտութիւն Զաւարեանին համակրող անհատների և հիմնարկութիւնների, որ

ԹԱՂՈՒՄԸ ՏԵՂԻ Է ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ԿԻՐԱԿԻ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 27-ին։

Ցաւակցութեանը այս կամ այն կերպ մասնակցել ցանկացողները թող դիմեն «Հորիզոնի» խմբագրութեան միջոցով թաղման մասնաժողովին ամեն օր՝ 1—3 ժամը։ 951. 2—1

Մարիամ, Եւգինէ, Ալէքսանդր, Գէորգ և Լևոն ԽԱՏԻՍԵԱՆՆԵՐԸ իրանց ամուսինների հետ միասին և Նանէ Ալիբէգեանը ցաւօք սրտի յայտնում են՝ առաջինը իր թանգագին որդու, երկրորդը իր սիրելի ամուսնու, միւսները իրանց անմոռանալի եղբօր՝

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ

ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

մահվան մասին։ Թաղումը տեղի կունենայ Թիֆլիսում։ Թաղման օրվայ մասին կը յայտարարվի առանձին։ 950. 0—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ և ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրտանց յայտնում է իր բոլոր անդամներին և հայ հասարակութեանը, որ ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8-ին, Ընկերութեանս հանգուցեալ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ և ՆԱԽԱԳԱՀ

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

տանը նշանակված հոգեհանգստեան կարգից յետոյ Ներսիսեան դպրոցի նախկին տան մէջ, Ընկերութեան դահլիճում կայանալու է

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

նուիրված հանգուցեալ Ալէքսանդր Քալանթարի յիշատակին, ուստի և հրաւիրում է Ընկերութեան անդամներին և հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներին շնորհ բերել այդ նիստին՝ որպէս յարգանքի նշան դէպի Ընկերութեանս հանգուցեալ հիմնադիրն ու նախագահը։ 943. 1—1

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՊՍԱԿԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ալէքսանդր Քալանթարի Թաղման Կարգադրիչ Մասնաժողովը, համաձայն ցանկութեան «Մշակի» խմբագրութեան, որոշել է առաջարկել հանգուցեալի յիշատակը յարգել ցանկացող բոլոր հաստատութիւններին և անձանց՝ հրաժարվել դագաղի վրա պսակ դնելու գիտաւորութիւնից և պսակի համար յատկացվելի գումարը յանձնել Կարգադրիր Մասնաժողովին, որ կայացրել է որոշում յաւերժացնել հանգուցեալի յիշատակը մի հանրօգուտ ակտով—ֆոնդով—գործադրելու այդ նպատակին։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Դու անմահ ես շատերի սրտերում, թանգագին Ալէքսանդր. նրանցից մէկը ես եմ։ Ծունկ չոքած շիրիմիդ առաջ՝ ողբում եմ այն անփոխարինելի կորուստը, որ մենք՝ ազգականներդ՝ կրեցինք քո վաղաժամ մահով։ Դու, քո անձը մոռացած, չէիր լսում մօտիկներիդ թախանձանքին այդչափ կուլ չը գնալ հասարակական և ազգային գործերին օրն ի բուն անդուլ աշխատելով։

Եռանդը և աշխատելու կարողութիւնը քո մէջ այնքան զօրեղ էին, որ, միանալով ազնիւ գաղափարներիդ և տենչերիդ հետ, քեզ հանգիստ չէին տալիս, և դու միշտ այն էիր ասում, թէ գործ կայ, ժամանակ չը կայ։

Դեռ երկու օր առաջ Գրական-Գեղարւեստական Սալոնում դու կոչ էիր անում, ներշնչում էիր ներկայ եղողներին Մեսրոպ-Սահակեան տօներով կրկին սկիզբ դնել հայ ազգի կուլտուրական և մտաւոր զարգացման գործը ուժեղ թափով առաջ տանելու. աւա՜ղ, անողոք մահը քեզ տարաւ անմահ յաւիտենականութեան գիրկը, և մենք յուսահատ նայում ենք մեր շուրջը։

Քո յիշատակը յաւերժ վառ է ամենքիս սրտերում։

Պսակի փոխարէն նուիրում եմ 5 ր. և այդ գումարը դնում եմ Թաղման կարգադիր մասնաժողովի տրամադրութեան ներքոյ՝ յատկացնելու այն ֆոնդին, որով յաւերժացվելու է հանգուցեալ Ալ. Քալանթարի յիշատակը։

Աստղիկ Շուշանիկ Տէր-Նիկողոսեան

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իմ թանգագին և սիրելի Քալանթարի կորուստի առիթով յայտնում եմ իմ խորին վիշտը և ցաւակցութիւնը վշտացեալ տիկին Քալանթարին իր զաւակներով միասին, ինչպէս և հանգուցեալի սգաւոր եղբայրներին։ Թող Աստուած լինի պահապան ինչպէս նրանց, նոյնպէս և իր սիրած ժողովրդի և «Մշակի» խմբագրութեան։

Այս անիրաւ մահը ինձ մաշեց ու հալեց. մէկը միւսի ետևից պոկում է իմ սրտից և տանում միացնում իմ պաշտելիներին և ինձ թողնում է սուգի մէջ։

Խե՜ղճ իմ թանգագին Քալանթար. քո անչափ բարութիւնն էլ չը մեղմացրեց անգութ մահին. եթէ քեզ չէր խնայում, գոնէ խղճար քո սիրած հայ գիւղացուն ու ժողովրդին, որոնց համար էլ բաբախում էր քո սիրտը։

Երբէք չեմ մոռանայ քո մեղմացուցիչ խօսքերը, որոնցով հանգստացնում էիր ինձ, երբ գալիս էի բարկացած և ասում.

— Պարոն Քալանթար, այն ինչե՞ր են գրում. այդպէս չի լինի. պէտք է հերքել, չը խնայել. չէ՞ որ կան մարդիկ, որոնք կը հաւատան։

Իսկ դու՝ ժպտալով՝ պատասխանում էիր.

— Երևի նրանց այդպէս է ձեռնտու. թող խօսեն ինչքան կամենան. ինչ որ ասում են, իրանք էլ չեն հաւատում։

Եւ այդպէս հանգստացնելով՝ ճանապարհ էիր գցում ինձ։

Գնաս բարեաւ, ազնիւ և բարի մարդ. միացիր Արծրունու հետ և պատմիր, թէ ի՛նչպէս նրա պահ տուած «Մշակը» իրան նման ճիշդ 20 տարի անշեղ ու մաքուր խմբագրեցիր։ Աղօթեցէք միասին խեղճ և տանջված հայ ժողովրդի և «Մշակ» լրագրի համար։

Սանդրօ

Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԸ ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏՈՒՄ

(Յիշողութիւններ)

Դուք, որ ճանաչում էք Ա. Քալանթարին քաղաքային մթնոլորտում՝ ժողովների, խորհրդակցութիւնների ժամանակ, կամ խմբագրատանն ու ձեր մասնաւոր յարաբերութիւնների մէջ, ձեզ, անշուշտ, անծանօթ է Քալանթարը գիւղական մթնոլորտում, իր ամենասիրած այդ մթնոլորտում, ամենահարազատ բնագաւառում։

Ահա դրա մասին է, որ ես պատմելու եմ ձեզ, որ նրա հետ անցրել եմ վերջին վեց տարիների մեծ մասը, անցրել որպէս կրտսեր ընկեր, պաշտօնակից և գործակից։

Քալանթարը քաղաք չէր սիրում. նա խեղդվում էր քաղաքային թանձր, խնտրիգներով, քէն ու նախանձով լի մթնոլորտում և ամեն կերպ ձգտում էր դուրս գալ քաղաքից, գնալ այնտեղ, ուր երկինքը մեծ է, հորիզոնը լայն, ուր ամեն ինչ բնական է ու բնութիւն։

Դա հայ գիւղն էր, գիւղ՝ շատ լայն, շատ ընդարձակ մտքով. նրա սարերն ու դաշտերը, նրա հանդերն ու արօտները, նրա արտերն ու ծմակները, նրա անասունն ու երդիքից դէպի վեր բարձրացող ծուխը։

Գրեթէ ամեն տարի՝ վերջին վեց տարում մենք միասին կը գնայինք մեր այդ բնագաւառը, կը գնայինք և բոլորովին մոռացութեան կը տայինք այն բոլորը, ինչ որ թողել ենք քաղաքում։

Ո՜հ, որ իմանաք միայն ի՛նչքան լաւ է այդ. եթէ միայն տեսնէիք թէ որքան թարմացած, նորոգված էր զգում իրան Քալանթարն այդտեղ, որքան ազատ էր շնչում, որքան ջերմութիւն, զուարթութիւն կար նրա ամեն մի շարժման, խօսքի մէջ այդ երանելի ժամերում...

—

Ձիով կամ ոտով կանգնած ենք մի բարձր լեռան կրծքին. օրը պարզ է, օդը մաքուր, անուշ. ալպիական ծաղիկների բոյրը քամին մեզ բերում տանում է հեռուն ու հեռուն։ Մենք կանգնած շնչում ենք այն, շնչում խորը, անվերջ։

Եւ Ա. Քալանթարը ահա այստեղ դառնում է մի աշուղ։

— Տեսնում էք. ահա այդտեղ այս-ինչ գիւղն է, նրանից մի քիչ հեռու այն-ինչը, հեռւում դէպի ձախ այս-ինչը. ահա վերև հեռւում Բզովդալի արօտներն են, նրա տակ այն ժայռի մօտ Ղարախաչի աղբիւրներն են. վերևում Ղանլի Դարայի կիրճը, որից մի ճանապարհը գնում է դէպի Սուրմանլարի արօտները, իսկ միւսը՝ Ախալքալաքի շրջանը։

Եւ Կովկասի ալպերի այս երգիչը, այս կենդանի աշխարհագրութիւնն ու ուղեցոյցը մէկ-մէկ պատմում է ամեն մի բլուրի, սարի, կիրճի, ձորի պատմութիւնը, նրանց տէրերի, հայ գիւղացիների դրութիւնը։

Պատմում է այնպէս, կարծես այդ նոյն համայնքի հարազատ որդին լինի, նրանց մշտական հողաբաժանը։

Իջնում ենք սարահանդից ցած. մօտենում ենք գիւղին. պատահում ենք գիւղացի մի պատանու, հորթարածի.

— Լսի՛ր, անունդ ինչ է։

— Սարիբէգ։

— Դու ո՞ւմ տղէն ես։

— Թաղարենց Վարդանի։

— Քանի հորթ ունէք։

— Չորս։

— Ապա արի գնանք տեսնենք։

Եւ իջնելով ձիուց այդ հորթարածի հետ գնում է ջրի մօտ նրա հորթերը տեսնելու։

Ես դժգոհում եմ, քթիս տակին մրթմրթում. ախար ինչ գործ ունի Քալանթարը Թաղարենց Վարդանի հորթերի հետ. դժգոհում եմ և հետը գնում։

Ահա և հորթերը. մօտենում է, նայում և տեսնում է, որ հորթերի կաշին ամբողջապէս քոսի մէջ է. մազերը թափած, թափթփած։

— Լսի՛ր, Սարիբէգ. ընչի՞ քո էս հորթերին լաւ չես ուշ դարձնում, լուանում, մաքրում. փառք Աստուծու, լաւ մաքուր ջուր ունես. ապա արի մի լաւ լուանանք։

Պատանին զարմացած է, շուարած, բայց Քալանթարը առանց ժամանակ կորցնելու բռնում է մի հորթ և քաշ տալի ջրի մօտ. օգնում եմ ես, օգնում է պատանին. հորթին գցում ենք ջրի մէջ, և ինքը սկսում է քերել և սաստ ջրով լուանալ։ Որտեղից որտեղ՝ գալիս են մի երկու գիւղացի, մի երկու պատանի. իմանում են բանն ընչումն է և սրանք էլ ինքնաբերաբար գործի են մտնում, լուանում են հորթերին։

Իսկ Քալանթարը սկսում է մի կողմից լուանալ, միւս կողմից բացատրել քոսի պատճառները, նրա վնասը, նրա վարակելու յատկութիւնը։

Եւ ահա այստեղ, այս ջրի ափին, այս հորթերի մօտ, այս հորթապահների հետ և որտեղից որտեղ եկած գիւղացիների մօտ սկսում է մի դասախօսութիւն, մի կենդանի զրոյց, որի ընթացքում նա իմանում է այնքան բան գիւղական կեանքից, նրանց տաւարի, ոչխարի, հունձ ու արօտից, որի համար հարկաւոր էր ուղարկել մի յատուկ ուսումնասիրող։

Գիւղացիները, պատանիները յափշտակութեամբ լսում են նրան՝ այս ուսուցչին, զարմանում են նրա ունեցած տեղեկութիւններից և ամեն րոպէ լցվում նոր վստահութեամբ դէպի զրուցակիցը, կարծես սա իրանց դրկիցն ու համագիւղացին լինի։

— Լսիր, Թևոս,—դառնում է գիւղացիներից մէկին,—ձեր Թաժա-Ղոռանի հանդը այս տարի լա՞ւ բերք ունի։

Ես զարմացած եմ. որտեղից իմացաւ Քալանթարը, որ այս գիւղացու անունը Թևոս է։

Հարցնում եմ իրան. նա ժպտում է։

— Շատ պարզ, երբ հորթը լողացնում էինք, գիւղացին սրան Թևոս ասաց, իսկ փոքր տղան միւս գիւղացուն՝ Մելքոն։

Զարմացած է և Թևոսը. որտեղից գիտէ այս մարդը Թաժա-Ղոռան հանդի մասին։

— Աղա, բա դու ո՞նց գիտես մեր Թաժա-Ղոռանը։

— Ո՞նց չը գիտենամ. 23 տարի առաջ այդ հանդը ես եմ չափել։

— Վա՜յ. դու, աղա ջան, Քեալանթարն ե՞ս։

— Այո, Քեալանթարն եմ,—պատասխանում է ժպտալով։

— Վույ ես քո սաղաղը տանեմ. ասենք՝ ես քեզ չեմ ճանաչում, ջահել եմ, համա իմ հէրը՝ Շարոյենց Դաւիթը յիշելիս կը լինես. նա քու մասին մեզ շատ ա պատմել, մենք քեզ շատ ենք օրհնել, սաղ գեղով, օրչեստովով։

— Ա՜խ, Շարոյենց Դաւիթը քո հայրն է հա՞. նա էն ժամանակ մի ղոչաղ մարդ էր, մի կապուտ քուռակ ունէր տակին. նա ձեր գեղի պաւէրեննին էր։

— Հա, աղա ջան, քու հոգուն ղուրբան, մեր էն քուռակը ծախեցինք հէրս երկու տարի անջաղ ըլի՝ ինչ մեռաւ։

Եւ սկսում է զրոյցը։

Մտնում ենք գիւղ, մտնում ենք ամբողջ խմբով. գիւղացիները մեր առաջն ընկած տանում են մեզ իրանց «տունը» և հազար ներողութիւն խնդրում։ Սա իր մօտ է քաշում մեզ, միւսը՝ իր մօտ։

Ա. Աթանասեան

(Կը շարունակվի)

ՄԵՌԱՒ ԼԱՒ ՄԱՐԴԸ

Մեռաւ ամենքից սիրված, ամենքից յարգված Ալ. Քալանթարը։ Հայ ժողովուրդը յանձին Ալ. Քալանթարի կորցրեց իր մաքուր, ազնիւ ու հաւհեստ գործչին։ Նա սիրում էր մեղուի նման առանց աղմուկի անդադար միշտ գործել։ Ո՞ւմ թողեց իր սկսած գործերը շարունակելու, ո՞ւմ թողեց իր քարոզած մտքերը իրականացնելու կեանքի մէջ, վերջապէս ո՞ւմ թողեց մեր 40-ամեայ անցեալ ունեցող «Մշակի» ղեկը։ Հանգաւ պատկառելի թերթի լուսատու ճրագը։

Հանգիստ ոսկերացդ, անմահ գործիչ։

Պ. Մանուչարեանց

Հոկտեմբերի 22-ին կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից մեռաւ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Մեծ կսկիծով յայտնում են Նրա որդիքը՝ Վարդան Վարդանեանը, իր ամուսին [illegible] ... [illegible] (Еврейскiй тупикъ) [illegible] ժամը 10-ին Թաղումը Խոջիվանքի գերեզմանատունը։

949. 1—1

Մնայուն Յուշարձան

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

«ՏԱՐԱԶՔ» Նկարչական Ժուրնալի [illegible] ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ [illegible] ՄԵԿ ՌՈՒԲԼԻ, «ՄՇԱԿ» [illegible] 60 կ.

Լոյս կը տեսնի Նոյեմբերի 1-ին։ Ապառիկ և վերադիր վճարով պատուէր չէ ընդունվում։ Դիմել՝ Тифлисъ, Бюро Печати, Голов. пр. 41.

տո 31. 5—3

Ժամանակակից ցիրկ Ե. Դ. ԽՍԻՉԼԱԳԻՆԵՐԻ

ԱՅՍՕՐ ՏԸՎՈՒ ԿԸՆԿԵՆԱՆ ՄԻՋ-ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԷ

[illegible]

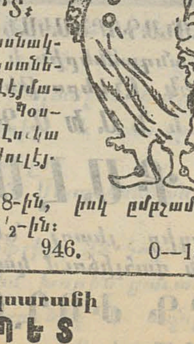

946. 6—15

Ռուբինի համալսարանի

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

[illegible] վերադառնալով արտասահմանից վերսկսում է [illegible] հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը. առանձնապէս կրծքի. Թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՕՏՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի քննութիւնը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԵՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ԶՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ԶՐԻ։ Бебутовская 23, тел. 7—92.

(ա.օ.) տո. 92 100—98

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, հոկտեմբերի 28-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ Ալ. ԴԻՒՄԱՅԻ

Ք Ի Ն

Դրամա 5 արար. Թարգմ. Գ. Իփէկեանի

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—Տ. տ. Աղամեան, Արաքս, Արմէնեան-Դուրեան, Արուսեակ, Գուլազեան, պ. պ. Ալլահվերդեան, Արմէնեան, Բերոյեան, Թաշճեան, Թառլանեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Մուրադեան, Յարութիւնեան, Տէր-Առաքելեան, Փափազեան Վահրամ, Փիրումեան, Օվի-Ահարոնեան, աշխատակիցներ և ուրիշները։

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։

Ռեժիսսեոր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Վ. Մամուլեան և Ց. Զմշկեան

947. 2—1

ՄԵՐ ԽՄԲԱԳՐԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Չը կայ այլևս մեր խմբագիր Ալեքսանդր Քալանթար...

Մեռաւ նա...

Ո՜հ, որքան դառն է արտասանել ինձ «մեռաւ» բառը այդ մեծ մարդու համար։

Այո, մեռաւ, անշնչացաւ Նրա դիակը, դադարեց մեծ մարդու ժրաջան և ջանասէր գործունէութիւնը։ Բայց Նրա կատարած մեծ գործերը կանգուն պիտի մնան, կանգուն պիտի մնայ և Նրա յիշատակը։

Խլեց մեր գրկից դաժան մահը այնպիսի մի մարդու, որի նմանը հասարակութիւնը շատ քիչ է ունեցել։

Գործելով անդուլ կերպով, լի վառ յոյսերով և կուլտուրական գաղափարներով հասարակական ասպարէզում յօգուտ իր ժողովրդի, աշխատաւոր գիւղացու՝ անքուն գիշերներ էր անցկացնում, անդադար ճանապարհորդութիւններ կատարում՝ քաղաքից քաղաք, գիւղից գիւղ, համնում օգնութեան իր դասախօսականով և գործնականով աջակցում խեղճ և տառապեալ գիւղացիներին՝ նրանց ամեն մի կարեկցութեան կարեկից լինում ու վերականգնում նրանց իրանց անկեալ վիճակից։

Ալէքսանդր Քալանթարը ջատագով էր ամեն մի կուլտուրական գործի, մեծ աշխատանքներ և ճիգեր էր թափում իւրաքանչիւր գործ ոտի կանգնեցնել, դնել իրան արժանավայել պատուանդանի վրա։

Մեծ մարդը սիրում էր ժողովրդական գործը, որի խղճան էր այդ, և հէնց այդ իդէային էլ զոհ գնաց ինչպէս զինուորը պատերազմի դաշտում իր հայրենիքը պաշտպանելիս։

Նա քաջարի զինուորի նման չէր վհատվում, և ոչ մի սարսափ չէր սարսափեցնում նրան։

Նրա դէմքի վրա նկատվում էր յոգնածութիւն երկար և ծիգ տարիների չարքաշ աշխատանքներից, բայց նրա սիրտը և հոգին լի էին դարձեալ վառ յոյսերով և պատրաստ՝ աւելի աշխատելու իր ընտրած սիրած իդէային, որին և նա զոհ գնաց։

Հանգուցեալը յոգնեցնելով իրան՝ թէ մտաւորապէս, թէ հոգեպէս և թէ ֆիզիկապէս՝ չը կամեցաւ հանգստանալ այս ունայն աշխարհում. նա գերադասեց հանգստանալ յաւիտենականութեան գրկում, որտեղ և հանգստանում են իր նախորդները։

Մեռաւ մեր խմբագիրը...

Մեռաւ մեր մեծ ուսուցիչը...

Չափազանց ծանր և անտանելի է մեզ համար այսպիսի մի մեծ և հռչակաւոր ուսուցչի մահը, որի՝ գրչով արտայայտած թղթի վրա՝ մտքերն ու գաղափարները շարում էինք մենք գրաշարներս, և լոյս ընծայում ամեն օր իր սիրած և պաշտած «Մշակ» լրագրի սիւնակներում։

Տալիս էր նա մեզ առաջնորդողներ և այլ յօդուածներ շարելու, որոնք գրված էին լինում իր սեփական ձեռագրով՝ մարգարտաշար տառերով և իմաստալից խօսքերով ու նախադասութիւններով. իւրաքանչիւր գրաշարիս ցանկութիւնն էր Քալանթարի յօդուածը շարել, որովհետև հետաքրքրական էր մեզ ամենիս համար այդ մեծ ուսուցչի խրատները իրարից ժամ առաջ կլանել և մեր սրտի խորքերում նրանց տեղ տալ ու պահել։

Չը կայ այլևս մեր խմբագիրը...

Չենք տեսնելու նրան և չենք շարելու այլևս Նրա ձեռագրերը։

Իսկ դու, ընթերցող, չես կարդալու քո սիրելի խմբագիր Քալանթարի յօդուածները... Նա դադարեց գրելուց. նրա գրիչը վերից վայր ընկաւ և կոտրվեց։

Մենք զրկվեցի՜նք մեր խմբագրից։

Այո, ընկեր գրաշարներ, չարանենգ մահը նրան խլեց մեզանից։ Չենք տեսնելու այլևս մեր գեղածիծաղ դէմքով յաղթանդամ խմբագրին, որ ամեն օր մտնում էր մեզ մօտ տպարան իր խմբագրական աշխատանքները կատարելու։ Նա, որ իր սիրալիր դէմքով հայեացք էր ձգում մեզ բոլորիս վրա աշխատանքի լարված րօպէին կամենալով ասել. «Այո, յոգնածութիւն, յուզմունք եմ զգում ձեր դէմքերի վրա՝ ծանր աշխատանքից, բայց դրա փոխարէն ես ձեզ կուրախացնեմ»։ Եւ երբ մեզնից մէկ-երկու հոգի մտնում էին նրա մօտ, նա նրանց արժանացնում էր իր դուրալի կատակներին։ Անցնում էին մի ակնթարթում մեր դէմքերից յոգնածութիւնը և յուզման նշանները և դարձեալ եռում էին մեր մէջ աշխատելու ընդունակութիւնները։

Եւ այսպէս՝ ամեն օր տեսնում էինք Քալանթարին, և նա մեր հիւրընկալն էր։

Այժմ նա այլևս չէ հիւրընկալելու մեզ...

Յաճախ գործ էր ածում «սիրելի մարդ» բառերը գրաշարներիս դիմելիս։

Այլևս չեն հնչվելու այդ բառերը մեր ականջին և չենք արժանանալու նրա կատակներին։

Այո, սիրելի էիր և դու մեզ, ով մեծ մարդ, անջինջ կը մնան քո խօսքերը, խրատականները և կատակները։

Դու զրկեցիր և որբ մնաց քեզանով հայ հասարակութիւնը, որի թւում որբ մնացինք և մենք՝ քո գրաշարներդ։

Հանգիր ի ծոց յաւիտենականութեան։ Ծունր ենք դնում քո դագաղի առջև և խոստանում վառ և անջինջ պահել քո յիշատակը մեր սրտերում։

Յաւիտենական հանգիստ մեր խմբագրին։

Ի դիմաց «Մշակ» լրագրի
գրաշարների՝ Գ. Բայանդուրեան

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ ՈՒՂՂՈՒԱԾ «ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

[illegible], 23 նոյմ.

Ողբում եմ Ալեքսանդր Քալանթարի [illegible] [illegible]

[illegible]

—

Մոսկվա, 23 նոյմ.

[illegible] «Մշակի» խմբագրութեան [illegible] հասարակական գործիչ Քալանթարի [illegible] մահվան առթիւ։

[illegible]

—

Թիֆլիս, 23 նոյմ.

[illegible] հանգուցեալը ղեկավարում էր 20 տարի ազնւութեամբ, անկեղծութեամբ և անձնուիրութեամբ, այլ և ամբողջ հայ հասարակութեան համար, որին նա տուեց իր բոլոր ոյժերը, գիտութիւնը և սէրը։ Թող թեթև լինի նրան թաց մայր հողը։

Թիֆլիսի վաճառականութեան աւագ՝
Արշակ Միլեան

—

Բագու, 23 նոյմ.

Խորին ցաւակցութիւնս եմ յայտնում «Մշակի» խմբագրութեան՝ հայ ժողովրդի անխոնջ մշակ Ալեքսանդր Քալանթարի վաղաժամ մահվան առիթով։ Գնում են ասպարէզից ազնիւ, փորձված, ձեռնհաս, անձնուէր գործիչներ՝ և չենք տեսնում, աւա՜ղ, նրանց փոխարինողներին։

Միքայէլ Պապաջանեան

—

Երևան, 23 նոյմ.

Ընդունեցէք մեր խորին ցաւակցութիւնը անդուլ հասարակական մշակի՝ Ալ. Քալանթարի անժամանակ մահվան առիթով։

Թող Տէրը սփոփէ որբացած ընտանիքը և խմբագրութիւնը։

Խորէն եպիսկ., Բաբգէն վարդ.

—

Կիշինեվ, 23 նոյմ.

Վշտի զգացումով իմացանք արժանաւոր հասարակական գործիչ Ալ. Քալանթարի մահվան գոյժը։ Աղօթում ենք Ամենակալին, որ սփոփէ հանգուցեալի ընտանիքը և ձեզ։

Ներսէս արքեպ., Տիրայր վարդապետ

—

Թիֆլիս, 23 նոյմ.

Ձեզ հետ միասին ողբում եմ հայ ինտելիգենցիայի լաւագոյն ներկայացուցիչներից մէկի և իմ բարեկամ Ալ. Քալանթարի անժամանակ մահը։ Նա գրաւել էր ընդհանուրի սէրն ու համակրանքը իր գործունէութեամբ, լինելով հեռու շովինիզմից և լցված մեր ամբողջ երկրին օգուտ բերելու ցանկութեամբ։ Թող թեթև գայ նրան հողը, որի պտղաւէտութեան օգտին նա այնպէս եռանդով և անխոնջ կերպով աշխատում էր իր ամբողջ կեանքի ընթացքում։

Իշխ. Վասիլի Գէօրգիևիչ Մաչաբէլի

—

Ռոստով Դ./Վ., 22 նոյմ.

Պետ. Հեռագր. Գործ. անհասանելի տխուր հեռագիրը Ալէքսանդր Քալանթարի մահվան մասին ես հանդիպեցի հիւանդ վիճակումս Ռոստովում։ Խօսք չեմ գտնում արտայայտելու անտանելի կսկիծը սրտիս։ Գերեզման իջաւ մէկը ամրակուռ նշանաւոր մահիկան դրօշակակիրներից անթառամ իդէայի։ Ցանցառում են արագօրէն շարքերը փառահեղ բանակի, սակայն Արծրունու դրօշակի վրա գրված մեծ գաղափարները, որոնք աւանդված են ձեզ, անմահ են և կը գրաւեն նորանոր թարմ ոյժեր։ Խոնարհ իջեցնում եմ գլուխս թանգագին գերեզմանի առաջ։

Չաւաղ-բէգ Բալուղեան

—

Եալտա, 22 նոյմ.

Խորապէս վշտացայ քաղաքակրթութեան անմոռաց պաշտպանի և պայծառ իդէալների ազնիւ Ալ. Քալանթարի մահվան բօթը լսելով։ Նա միշտ բարձր էր պահում իրան յանձնված դրօշակը փառաւոր Գրիգոր Արծրունու։

Գէորգ Զուբար

—

Հին-Նախիջևան, 23 նոյմ.

Ո՞ւր ես գնում անդառնալի, սիրելի Քալանթար, որ խաղաղարար հրեշտակ էիր փոթորկոտ անջատված եղբայրական սրտերի մէջ։

Սիոն վարդապետ

—

(Յովակիմ Սոլովեանի անունով)

Աստրախան, 24 նոյմ.

«Մշակի» Աստրախանի աշխատակիցների, բաժանորդների և յարգողների կողմից խնդրում ենք ձեզ լինել ներկայացուցիչ Քալանթարի թաղման և դնել թարմ ծաղիկներից մի պսակ նրա դագաղի վրա։

Մկրտումեան և Ասլանեան քահանաներ և Աբէլ Ապրեսեան

(Ծանօթ.— Ց. Սոլովեան յայտնեց, որ, համաձայն Կարգադիր Յանձնաժողովի առաջարկի, պսակի համար յատկացված 30 րուբլին յանձնում է Կարգադիր Յանձնաժողովին [illegible])

[illegible]

—

Կոկանդ, 22 նոյմ.

[illegible] Ալ. Քալանթարի [illegible]

[illegible]

—

Բագու, 23 նոյմ.

[illegible]

Շրյակերէ Սարգսեան

—

Պետերբուրգ, 23 նոյմ.

[illegible] Ալեքսանդր Քալանթարի [illegible]

[illegible]

[illegible] լինի մեր երիտասարդութեան համար։

Գանձակի հայ ուսանողութիւն

—

Մոսկվա, 23 նոյմ.

Առևտրական ինստիտուտի մի խումբ ուսանողներ խորապէս ցաւում են յարգելի Քալանթարի մահվան համար։ Ցանձին Նրա Կովկասը կորցրեց անկուռ և շիտակ մարտնչողի իր ինքնորոշման ազատութեան համար։

—

Վիեննա, 5 նոյեմբ. (Ն. տ.)

Անկեղծ և ջերմ ցաւակցութիւններ Ալէքսանդր Քալանթարի մահվան համար։

Խմբագր. «Հանդէս Ամսօրեայի»

—

Պետերբուրգ, 23 նոյմ.

Ամբողջ հոգով համակրում եմ ձեր ծանր վշտին, խնդրում եմ ընդունել իմ ամենաանկեղծ ցաւակցութիւնը։

Սարուխան

—

Նոր-Նախիջևան, 23 նոյմ.

Հայ գրականութեան Նոր-Նախիջևանի գրական սեկցիան յայտնում է իր վիշտը Գրիգոր Արծրունու պատգամների պահապան Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով։

Հայ գրականութեան Նոր-Նախիջևանի գրական սեկցիա

—

Կարս, 23 նոյմ.

Խօսք չեմ գտնում արտայայտելու իմ խորին ցաւակցութիւնը։ Առ այժմ կիրակի օրը նշանակված է հոգեհանգիստ։

Յաջորդ Երեմիա

—

Բագու, 23 նոյմ.

Բագուի հայոց դպրոցների հոգաբարձութիւնը յայտնում է իր ցաւակցութիւնը Կովկասի նշանաւոր հասարակական գործիչ Ալ. Քալանթարի վաղաժամ մահվան առիթով։

Նախ. հոգաբարձութեան՝ Բէգզադեան

—

Բագու, 23 նոյմ.

Ես իմ վարպետներով և ծառայողներով ողբում եմ անփոխարինելի և մեծ մշակի՝ Ալ. Քալանթարի մահը։ Թող Տէրը սփոփէ նրա սիրած որբացած գիւղացիութիւնը։

Սիմէօն Այգինեան

—

Մոսկվա, 23 նոյմ.

Խորապէս ցաւեցի լսելով Ալ. Քալանթարի մահվան գոյժը։ Յայտնում եմ խմբագրութեանը սրտագին ցաւակցութիւնս և նրա թարմ աճիւնին յարգանքս։

Յուսիկ վարդապետ

—

Թիֆլիս, 23 նոյմ.

Մինչև հոգուս խորքը վշտացած եմ լսելով թանգագին Ալէքսանդր Քալանթարի յանկարծամահ լինելու բօթը։ Երկնից արքայութիւն նրան։ Առաքում եմ հարազատներին և «Մշակի» խմբագրութեանը իմ ամենաանկեղծ ցաւակցութիւններս։

Խմբագիր «Зак. Ветерин. Вѣстникъ»-ի՝
Սէնևսկի

—

Քարվանսարա, 23 նոյմ.

Քարվանսարայի կրէդիտային ընկերութիւնը դառնապէս ողբում է ձեզ հասած դժբաղդութիւնը Ալ. Քալանթարի անժամանակ կորստի պատճառով։

Վարչութեան նախագահ՝ Պապեան

—

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 23 նոյմ.

Խնդրում եմ ընդունէք խորին վշտի զգացմունքս Ալ. Քալանթարի վաղաժամ մահվան առիթով։ Նա կրում էր Գրիգոր Արծրունու գաղափարները անսասան կերպով և պաշտպանում հայ հասարակութեան առաջադիմական իդէալները, հանդիսանալով նաև գիւղացիութեան պաշտպան։

Տխրութեամբ եմ մտաբերում բանաստեղծի վշտալի խօսքերը, թէ դժբաղդի բարեկամն է մեռնում։

Բժշկապետ Վարդանեան

—

Թաւրիզ, 23 նոյմ.

«Մտքի» խմբագրութեան ցաւակցութիւնն ընդունեցէք Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով։

Ալէքսան Տէր-Վարդանեան

—

Գէօրգիևսկ, 23 նոյմ.

Դառնապէս ողբալով անփոխարինելի Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով, յայտնում եմ խմբագրութեանդ խորին ցաւակցութիւնս։

Տէր-Ներսէս Վարդանեան

—

Մոսկվա, 22 նոյմ.

Ողբում եմ տաղանդաւոր գիտնական Ալ. Քալանթարի մահը։ Նա անդադրում մշակ էր ոչ միայն գիտութեան, այլ և կովկասեան գիւղի առաջադիմութեան գործի և ոգեւորում էր գիւղատնտեսների երիտասարդ սերունդը և ոգևորվում էր գիւղի կուլտուրական արթնացման իր գործի աջողութեամբ։

Գիւղատնտես՝ Քալանթարեան

—

Ալէքսանդրոպոլ, 23 նոյմ.

Խորապէս վշտացած եմ պաշտօնակցիս և կովկասեան գիւղատնտեսութեան անդուլ աշխատաւորի մահվան առիթով։

Գիւղատնտես՝ Միրզօյեան

—

Երևան, 23 նոյմ.

Ալ. Քալանթարի անժամանակ մահը ինձ նետեց խակական վշտի մէջ։ Ցանձին հանգուցեալի կովկասեան գիւղատնտեսութիւնը կորցրեց ճշմարիտ և անխոնջ ու լուսաւոր գործիչի՝ յօգուտ ժողովրդի։ Իբրև սփոփանք ծառայում է այն գիտակցութիւնը, որ հանգուցեալի աւելի քան բարեկից գործերը կը շարունակվեն նրա արժանաւոր յետնորդների ձեռքով։

Ագարակատէր Նիկողոսեան

—

Ուստր (Ամերիկա), 23 նոյմ.

Խորապէս ցնցված եմ Ալէքսանդր Քալանթարի մահվամբ։

Խ. Մեսրոպեան

—

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 23 նոյմ.

Մեծ-Ղարաքիլիսայի հասարակութիւնը ողբում է անփոխարինելի կորուստը անմոռանալի Քալանթարի, ազնիւ գործչի կովկասեան գիւղացիութեան կուլտուրական զարգացման ասպարէզում, և արտայայտում է անկեղծ ցաւակցութիւն խմբագրութեանդ և անմխիթար ընտանիքին։

Տանուտէր Ռուստամեան

—

Մոսկվա, 23 նոյմ.

Խորապէս վշտացած ենք յարգելի հասարակական գործիչ անմոռանալի Ալէքսանդր Հայրապետեան Քալանթարի մահով։

Առևտր. տուն Գէորգեան եղբայրներ

—

(Ուղղած Մուշեղ Քալանթարին)

Մոսկվա, 22 նոյմ.

Ընդունեցէք մեր անկեղծ վշտակցութիւնը խորապէս յարգված Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով։

Մենտոր և Ալէքսանդր Բունիաթեաններ

—

Հին-Նախիջևան, 23 նոյմ.

Ողբում եմ տաղանդաւոր Քալանթարի մահը։ Յաւերժ յիշատակ Ալէքսանդրին։

Տէր-Ստեփաննոսեան

—

Մոսկվա, 22 նոյմ.

Յայտնում եմ խորին ցաւակցութիւնս գիւղատնտեսական պրօբլէմների ժողովրդականացնող ռահվիրայի՝ Ալ. Քալանթարի մահվան առիթով։

Եւ թող հանգուցեալ մոլեռանդ պրոպագանդիստի կեանքը օրինակ լինի նրա երիտասարդ կօլլէգաների համար։

Սողոմոնեան

—

(Ուղղված հանգուցեալի ընտանիքին)

Պետրովսկ, 22 նոյմ.

Ընկճված ենք կատարվածից։ Ողբում ենք անփոխարինելի ոգի ներշնչողի և սիրելի Ալէքսանդրի կորուստը։ Պարծենում ենք նրա յիշատակով։

Արսէն, Աստղիկ, Թամարա

—

(Ուղղված հանգուցեալի ընտանիքին)

Պետերբուրգ, 22 նոյմ.

Ամբողջ հոգով զգում եմ ձեզ հասած սոսկալի վիշտը։ Խորապէս ցաւում եմ անփոխարինելի կորստի առիթով։ Ամբողջ սրտով ձեզ հետ եմ։

Եւ թող պահպանէ ձեզ Աստուած։

Ռուզաննա

—

Մոսկվա, 22 նոյմ.

Խոնարհ երկրպագում եմ Ալէքսանդր Քալանթարի աճիւնին։ Այդ կորուստն անփոխարինելի է։ Կանգ առաւ շարժուն, հանգիստ չիմացող էնցիկլօպեդիական միտքը գիտնականօրէն նախապատրաստված հասարակական գործչի։ Մի միտք մանաւանդ գնահատելի, որ ընդարձակ իւրացնելով հանրամարդկային չափերը կարգապահութեան և առաջադիմութեան՝ իր գործունէութեան վերջին շրջանում զարմանալի գեղեցիկ թափով հաստատվեց ազգային ամբողջութեան պատմա-քաղաքակրթական բարձրութեան վրա։ Սկսում էինք հաւատալ, որ մեր մէջ պահպանողականութիւնը և զգացված քաղաքակրթական առաջադիմութիւնը ահա պիտի սերտ ձուլվեն։ Ցանկալի է յուսալ, որ դրօշակակրի կործանմամբ չի կործանվի դրօշակը։

Սիմէօն Շահ-Նազարեան

—

Ախալցխա, 23 նոյմ.

Հոգեպէս ողբում եմ իմ անմոռանալի տիրոջ՝ Ալ. Քալանթարի յանկարծահաս մահը։

Հին ծառայ Անդրէաս

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Թիֆլիս, 24 նոյմ.

«Ակսայ» ակցիօներական ընկերութիւնը ողբում է Ալէքսանդր Քալանթարի վաղաժամ կորուստը և յայտնում է յարգելի խմբագրութեան և Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութեան իր անկեղծ ցաւակցութիւնը։

Ներկայացուցիչ «Ակսայ» ընկերութեան՝
Պ. Գայֆէճեան

Թիֆլիս, 23 նոյմ.

Ողբալով Ալէքսանդր Քալանթարի մահը, սրտի անհուն կսկիծով յայտնում եմ խմբագրութեանդ խորին ցաւակցութիւն ծանր կորստեան համար։

Մանուկ Ճերմակեան

Թիֆլիս, 24 նոյմ.

Հաճեցէք խնդրեմ և իմ արցունքներս խառնել Թանգագին Ալէքսանդր Քալանթարի Թարմ շիրիմին։

Մեծ է կորուստը, բայց յուսանք թէ դա վերջինը կը լինի։

Աստ. Երիցեան

Թիֆլիս, 24 նոյմ.

Ալ. Քալանթարի անակնկալ մահվան առիթով տեղի ունեցած համատարած վշտին միացնում ենք և մեր խորը վիշտը՝ յայտնելով մեր անկեղծ ցաւակցութիւնը հանգուցեալի ընտանիքին և «Մշակի» խմբագրութեանը։

Մագթաղինէ և Գեղամ Տէր-Եսայեաններ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԵԾ ՎԻՇՏԸ

Ռուսական մեծ յեղափոխութեան ցայտուն և գործնական արտայայտութիւնը եղաւ՝ հայ գիւղացու տնտեսութիւնը բարեփոխելու այն փորձերն ու ձեռնարկութիւնները, որոնք կատարվեցին մեր ցաւոտ իրականութեան մէջ Ալէքսանդր Քալանթարի նախաձեռնութեամբ և անմիջական ղեկավարութեամբ։

Ահա այս ուղղութեամբ կատարված և կատարվող գործունէութիւնը ես համարում եմ ամենաողջամիտ յեղափոխութիւնը, որ կարելի էր և պէտք էր կատարել մեր իրականութեան մէջ։

Հայ գիւղացին, հայ աշխատաւորը կամ հող չունի, կամ շատ քիչ, ունեցածից էլ օգտվելու շնորհքը, գիտութիւնը չունի, ուստի՝ քաղցած է, պարտքերի տակ շնչասպառ։

Տգէտ և քաղցած է հայ գիւղացին, հայ աշխատաւորը։ Ժամանակը հրամայողաբար թելադրում և քարոզում է նրան հասարակական և քաղաքական նոր իդէալներ, իսկ նա ցուպը ձեռքն առած դիմում է դէպի անծանօթ օտարութիւն։

Նա հաց է փնտռում։

Իսկ իր հողը այդ չէ տալիս նրան։

Ու երկիրը դատարկվում է. այն երկիրը, որի համար նոր հասարակակարգեր ենք երկնում։

Դատարկ երկի՞ր և նո՞ր հասարակակարգե՞ր։

Սակայն միասնական գաղափարներ, միմեանց լրացնող, մէկը միւսով պայմանաւորվող։ Բայց աշխատենք չը թողնել, որ մայր երկիրը դատարկվի, ամայանայ և փուշ ու տատասկ բուսնի այնտեղ։

Աշխատենք, պարոններ, հայեր, մեր երկիրը ծաղկեցնել իր իսկ, հայ ժողովրդի ձեռքով. սովորեցնենք հայ գիւղացի աշխատաւորին՝ մի բուռը հողից և՛ սնունդ ստանալ, և՛ սերունդ դաստիարակել, կապենք նրան իր հողի հետ, իր լուծ ու լծկանի հետ, ու կը բեղմնաւորվեն նոր-նոր իդէալները, և կը հաստատվեն, կամ բաղնիդվեն նոր հասարակակարգերը։

Ահա այն աշխատանքը, այն ծրագիրը, այն դաւանանքը իր մեծ ուսուցչից աւանդ ստացաւ Ալէքսանդր Քալանթարը գիտական մեծ պաշարով, ժողովրդի և հողի անսահման սիրով, մարգարէի և առաքեալի անշահախնդրութեամբ։ Բայց աւա՜ղ, իր ցանած սերմերի պտուղը չը տեսած, իր տեղը ոչ ոքի չը թողած ընկաւ…

Այս չէ՞ արդեօք հայ ժողովրդի մեծ վիշտը։

Իսկ Սիմէօն Զաւարեա՞նը. այդ բիւրեղացած մաքուր սիրտը. մարդ արարածի հրեշտականման տիպա՞րը. հայ ժողովրդի ցաւերով տանջվող իդէալիստը. միեւնոյն լոյսի օջախի ծնունդ, նոյն գիտութեան պաշարով ու գործունէութեան ծրագրով, բայց տարբեր ուղիով հայ աշխատաւոր դասին նուիրված, զոհված Սիմէօ՞նը։

Երկուսն էլ հայ մտաւորականութեան հակադիր վայրերում ու ծայրերում ընկած՝ իրանց հոգու, մտքի, սրտի, յոյսերի ու յոյզերի բռնկված վայրկեանին, իրանց փառքի ու պատուի զենիթին, միեւնոյն շաբթում, միեւնոյն մահով, կարծես մի օրում և կողք-կողքի թաղվելու ուխտագրութեամբ։

Ո՞վ պէտք է լցնի այն մեծ վիհը, այն բացը, որ սրանք թողին իրանցից յետոյ։

Դեռ ոչ ոք։

Ահա հայ ժողովրդի մեծ վիշտը։

Արդեօք ճակատագրի խա՞ղ է, հարուա՞ծ է այս թէ բնութեան և երկնքի պգդանշան՝ հակադիր ծայրերին միացնելու, համերաշխ գործելու, թէև տարբեր ուղիներով՝ ի սէր հայ աշխատաւոր, տանջված, հարստահարված, ուժասպառ մասսայի։

Թէ մէկը, թէ միւսը։

Ահա այն մեծ վիշտը, որ ներկայումս պարում է հայ ժողովուրդը իր մեծ զաւակների աճիւնների շուրջը։

Պէտք է փարատել այդ վիշտը։

Փարատիր, հայ ինտելիգենցիա. փարատեցէք, գիտակից հայեր։

Ձեզ է նայում ակնապիշ, արտասուալից աչքերով հայ գիւղացի աշխատաւորը, հայ հողի ու հայրենիքի մարտիրոս աւանդապահը։ Ձեզ է նայում իր ճանապարհը կորցրած աճող սերունդը։

Ցովսէփ ք. Տէր-Պետրոսեան

ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

«Մշակի» խմբագրութիւնը, սկսեալ կիրակի օր երեկոյից, մինչև այժմ ստանում է անդադար Ռուսաստանի, Թիւրքիայի, Պարսկաստանի, Եւրոպայի, Ամերիկայի, Եգիպտոսի զանազան հայաբնակ վայրերից ցաւակցական հեռագիրներ, գրութիւններ Ալէքսանդր Քալանթարի մահվան առիթով։ Կաշխատենք հետզհետէ տպել ցաւակցութեան և ամբողջ վշտի այդ արտայայտութիւնները, ինչպէս և զանազան հաստատութիւնների որոշումները՝ Քալանթարի յիշատակը յարգելու մասին։

Թիֆլիսի արհեստաւորների միութիւնը հետեւեալ որոշումներն է արել.

1913 թ. նոյմ. 23-ին Թիֆլիսում, արհեստաւորների աւագի առաջարկութեամբ, տեղի ունեցաւ արհեստաւորաց ընդհանուր վարչութեան համքարների աւագների ժողովը՝ քննելու համար այն հարցը, թէ ի՛նչ կերպով արհեստաւորները մասնակցելու են հասարակական գործիչ Քալանթարի յուղարկաւորութեանը։

Համքարների աւագների ժողովը որոշեց միաձայն մասնակցել թաղմանը ձրիաբար, բացի համքարների դրօշակները կրողներին տրվելիք վճարից։ Որևէ դրամի յատկացման դէպքում այդպիսին դարձնել արհեստաւորաց տան փօնդ, օրինակ՝ թատրոն, արհեստաւորաց ակումբ, սաւդիտօրիա, դպրոց, գրադարան և աշխատանքի բօրսա, անուանելով վերոյիշեալ բաժիններից մինը Ալէքսանդր Քալանթարի անունով։

Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդն իր ներկայ նոյմ. 23-ի նիստում յարգելով յանկայս հասարակական գործիչներ Ս. Զաւարեանի, Ալ. Քալանթարի և Կ. Խատիսեանի յիշատակը՝ որոշեց նրանց թաղման օրերը ներկայացուցիչներ ուղարկել հոգաբարձական խորհրդի և մանկավարժական մարմնի կողմից և թաղման պատարագին երգելու ուղարկել դպրոցի երգեցիկ խումբը։

Ս. Մինասի եկ.-ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը չորեքշաբթի, ամսիս 23-ին, արտակարգ ժողով կայացնելով Ալէքսանդր Քալանթարի անսպասելի մահվան առիթով որոշել է՝ 1) իր խնամքին յանձնված դպրոցում նրա անուան այսուհետև ամեն տարի մի աշակերտի ուսման վճարից ազատել։ 2) Լիազօրել իր փոխ-նախագահ Աղասի Ելիզբարեանցին՝ հոգաբարձութեան կողմից որպէս պատգամաւոր թաղման հանդիսին ներկայ լինելու։

Ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է ներկայ լինել ամբողջ կազմով իր նախագահի օգնական Ալ. Քալանթարի թաղմանը։

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է զեկուցանել Քալանթարի մահվան մասին դումայի նիստում, յայտնել ցաւակցութիւն հանգուցեալի ընտանիքին, ներկայ լինել թաղմանը և պսակ դնել քաղաքային ինքնավարութեան կողմից։ Հանգուցեալ Ալ. Քալանթար ձայնաւոր էր 1897 թ.—1902 թ.։

Հոկտ. 22-ին իշխ. Ս. Վախվախօվի նախագահութեամբ կայացաւ Վրաց Գիւղատնտեսական Ընկերութեան խորհրդի նիստը։ Նիստը բանալով՝ նախագահը առաջարկեց յարգել Քալանթարի յիշատակը յոտնկայս, որ եղաւ։ Խորհուրդը որոշեց պսակ դնել հանգուցեալի դագաղի վրա ընկերութեան անունից և ներկայ լինել թաղմանը խորհրդի ամբողջ կազմով։

Ժողովրդական Տանը գործող հայկական դրամատիկ խմբակցութեան վարչութիւնը որոշեց ամբողջ կազմով ներկայ լինել Ալ. Քալանթարի թաղման հանդէսին։

Կովկասի Հ. Բ. Ը. Վերին-Ագուլիսի ճիւղի կողմից ներկայացուցիչ է նշանակված Ալ. Քալանթարի յուղարկաւորութեանը՝ Աւ. Դաւթեանը։

Հետզհետէ Թիֆլիս են ժողովվում հանգուցեալ Քալանթարի եղբայրները և զաւակները։ Հոկտ. 23-ի երեկոյեան եկաւ ազատ-զուսար օր. Իզաբէլլան, որին կայարանից տուն տարան ազգականները և թաղման Կարգադիր Մասնաժողովի կողմից Տ. Նազարեան։ Երէկ եկաւ ուսանող որդին՝ Լևոնը։ Հարազատների վիշտն ու թախիծը աննկարագրելի է։

«Т. Л.»-ի նոյմ. 23-ի և «Закавказье»-ի նոյմ. 24-ի, ինչպէս նաև «Знакъ Тифлиса»-ի երկօրեայ համարներում տպված է հանգուցեալ Ալ. Քալանթարի լուսանկարը։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏ. ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԸ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ

Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 7-ին կայացաւ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագ. Ընկ. վարչութեան արտակարգ նիստը՝ նուիրված Ընկերութեան հիմնադիր և անփոխարինելի նախագահ Ալ. Քալանթարի յիշատակին։

Ընկերութեան 7-ամեայ գոյութեան ընթացքում այս առաջին վարչական նիստն էր, որ կայանում էր առանց իր նախագահ և հիմնադիր Ա. Քալանթարի… Ներկայ էին բոլոր անդամները և Ընկերութեան ծառայողները։ Տրամադրութիւնը խիստ ճնշված էր. ներկայ եղողներից ոչ մէկը իր մէջ քաջութիւն չէր զգում առաջինը խզել այս վեհ և ծանր լռութիւնը։ Բոլորի աչքերից կախված էին արտասուքները։

Վերջապէս Ընկերութեան քարտուղար Ալ. Աթանասեան դողդոջուն, կցկտուր ձայնով ասում է մի քանի խօսք։ Բոլորը ոտքի են կանգնում և յարգանքի ցոյց անում։ Արտասուքները ցայտում են…

Այս հեղձուցիչ տրամադրութեան տակ անցնում է նիստը և վարչութիւնը քայլ առ քայլ անում է հետեւեալ որոշումները.

ա) Ուրբաթ օրը, ամսիս 25-ին հանգուցեալ Ա. Քալանթարի տանը երեկոյեան կատարված հոգեհանգստից յետոյ հրաւիրել ներկայ եղողներին Ընկերութեան դահլիճ՝ Ներսիսեան դպրոցի նախկին շէնքի մէջ, ներկայ լինելու արտակարգ նիստին՝ նուիրված Ընկերութեան հիմնադիր, անփոխարինելի նախագահ և պատուաւոր անդամ Ա. Քալանթարի յիշատակին։

բ) Ընկերութեան դահլիճում զարդարել հանգուցեալի պատկերը տրօպիքական բոյսերով և սգանշանով։

գ) Խնդրել Թաղման Կարգադիր Յանձնաժողովից շաբաթ օրը հանգուցեալի յուղարկաւորութեան սգահանդէսի թափօրը անցնել Ներսիսեան փողոցով և հանգիստ տալ Ընկերութեան շէնութեան առաջ։

դ) Ողջունել, պսակի փոխարէն, ի յիշատակ Ա. Քալանթարի Քալանթարեան Գիւղատնտեսական փօնդի սկզբնաւորութիւնը, այժ և ընթացք տալով այդ փօնդի հիմնաւորութեանը, որպէս լաւագոյն և ամենաարժանաւոր կոթող նրա՝ յօգուտ հայ գիւղացիութեան և գիւղատնտեսութեան մատուցած 400-ամեայ անդուլ ծառայութեան՝ դնելով այդ փօնդի հիմքը Ընկերութեան մէջ։

ե) Պսակի փոխարէն՝ թաղման առիթով յատկացնել Ընկերութեան միջոցներից առ այժմ 25 րուբլի «Քալանթարեան Գիւղատնտեսական փօնդին»։

զ) Փօնդի գործադրութեան ձևերն ու միջոցները թողնել Ընկերութեան ապագայ ժողովին, որը և մանրամասն քննելով ժողոված գումարը, կորոշէ այն յատուկ նպատակը, որի համար գործադրվելու են փօնդի գումարները կամ նրա տոկոսները։

է) Հրաւիրել հայ հասարակութեանը՝ կենդանի պահելու համար Ա. Քալանթարի յիշատակը և օգնելու նոր զարթնող հայ գիւղատնտեսական կեանքին և ժողովրդի մեծամասնութեանը՝ հայ գիւղացիութեանը, ջերմօրէն մօտենալ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. Ընկերութեանը՝ բոլորելով նրա շուրջը մեր բոլոր հայ գիւղատնտեսներին, նաև նրանց, որոնք մեր երկրի արդիւնաբերութեան հետ որևէ կապ ունեն, բացելով միաժամանակ Ընկերութեան ճիւղեր գաւառներում և մեծ գիւղերում։

ը) Այդ առիթով մօտ օրերում, երբ հաստատված կը լինի Ընկերութեան նոր փոփոխութիւնների ենթարկված և արդէն կառավարութեանը ներկայացված կանոնադրութիւնը՝ հրաւիրել առաջին հիմնադիր ժողով՝ ծանօթանալու Ընկերութեան նախկին տարիների գործունէութեան և հաշուետուութեան հետ, ընտրելով վարչական կազմ կանոնադրութեամբ հեռացող անդամների տեղ։

Այս որոշումները միաձայն ընդունելուց յետոյ, վարչութիւնը, աչքի առաջ ունենալով նախ՝ Ընկերութեան նախագահի մահը, փոխ-նախագահ Ց. Փիրալեանի բացակայութիւնը քաղաքից, ընտրեց վարչութեան կազմի միջից ժամանակաւոր նախագահ բժ. Բ. Աղասարեանին, որպէս վարչութեան աւագագոյն անդամի, իսկ ժամանակաւոր գանձապահ՝ Ց. Մելիք-Բախտամեանին, յանձնարարելով սրանց Ընկերութեան քարտուղար Ա. Աթանասեանի և վարչութեան անդամ Գ. Խարազեանի հետ մինչ նոր ընտրութիւնները տանել Ընկերութեան բոլոր գործերը և պատրաստել առաջիկայ ընդհանուր ժողովի համար անհրաժեշտ նիւթեր և մշակած ծրագիր։

Վարչութիւնը ամենամեծ ցաւով լսեց Բագուի Հայոց Կուլտուրական Ընկերութեան հիմնադիր և նախագահ՝ յայտնի հասարակական գործիչ Կոստանդին Խատիսեանի անժամանակ մահվան ծանր լուրը, յոտնկայս յարգեց նրա յիշատակը, որոշելով հեռագրով յայտնել նրա ընտանիքին Ընկերութեան խորին ցաւակցութիւնը՝ հայ հասարակութեանը հասած այդ մեծ կորստի առիթով։

Նիստը փակվեց ժամը 10-ին։

Ա.

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՖՕՆԴ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ ԱՆՈՒԱՆ

(Թաղման Կարգադիր Յանձնաժողովին)

Ներքոյ ստորագրողներս, համարելով հանգուցեալ Ալ. Քալանթարի յիշատակն ու նրա 40-ամեայ յօգուտ հայ գիւղացիութեան և գիւղատնտեսական կեանքի զարգացման տարած աշխատանքի լաւագոյն և արժանաւորագոյն կոթողը Քալանթարեան Գիւղատնտեսական Ֆօնդի հիմնաւորութիւնը, որ առեղծվում է հանգուցեալի ձեռքով հիմնված Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական Ընկ. մէջ, նուիրում ենք մեր միջոցներից հետեւեալ լուման.

Տիկ. Հայկանուշ Մարտիրոսեան 10 ր., տ. Նինա Դօլուխանեան 5 ր., բժ. Բախշի Աղասարեան 5 ր., գիւղատնտես Ցակոբ Մելիք-Բախտամեան 5 ր., գիւղատնտես Աշոտ Աթանասեան 5 ր., գիւղատնտես Գարեգին Խարազեան 5 ր., Ներսէս Սիմէօնեան 2 ր., այգեգործ Արմ. Քարտաշեան 1 ր., ընդամենը երեսուն և ութ րուբլի (38 ր.), որը և յանձնեցինք Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործ. Ընկ. վարչութեանը։

Սակայն մենք այն համոզմանն ենք, որ յարատև կեանքը երբեք կանգ չէ առնում, իսկ առաջդիմութիւնը չէ կորչում, եթէ միայն հրապարակ են գալիս նոր գործիչներ և մանաւանդ նոր գործ, որի շուրջ ժողովվում են գաղափարի մարդիկ։

Նոր գործիչները գիւղատնտեսների այն կազմակերպութիւնն է, որ օր աւուր գալիս է և մտնում մեր երկիր. գործը սկսված է, պէտք է միայն կպչել նրան, կպչել ամուր, սրտով և առաջ տանել այն։ Այդ համայնական գործերից մէկն է Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը, որը վերջին հինգ վեց տարում կենսալից խլրտում մտցրեց թմրած մեր կեանքի մէջ, որի առաջ սակայն դեռ ես կան շատ գործեր, շատ անելիքներ։

Լսելով որ հիմնվում է ի յիշատակ Թերթիս ամենամօտ գործակից Ա. Քալանթարի՝ «Քալանթարեան Գիւղատնտ. Ֆօնդ» և գտնելով այդ լաւագոյն պսակն ու արձանը մեր հանգուցեալ ընկերակցի և աշխատակցի դագաղի ու գերեզմանի վրա, խմբագրութիւնս պսակի փոխարէն իր սուղ միջոցներից նուիրում է յօգուտ այդ փօնդի 15 ր., որը և յանձնում ենք Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. Ընկերութեանը, որի նախագահն էր հանգուցեալ Ալ. Քալանթարը։

Խմբագրութիւն «Գիւղատնտեսի»

ՊՍԱԿԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ստացանք Ալ. Քալանթարի յիշատակին՝ 1) Միքայէլ Սմբատեանից՝ 10 ր. 1914 թ. «Մշակի» մի օրինակ ուղարկելու Գողթնեաց գաւառի չունևոր հայ դպրոցներից մէկին. 2) Ատամնաբոյժ Շուշանիկ Տէր-Նիկողոսեանից՝ 5 րուբլի, յանձնելու Թաղման Կարգադիր Մասնաժողովին՝ յատկացնելու Ալ. Քալանթարի յիշատակը հանրօգուտ ակտով յաւերժացնելու փօնդին. 3) Սմբատ Տէր-Առաքելեանից՝ 10 ր., Ալ. Քալանթարի անուան գիւղատնտեսական փօնդի համար։

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 25 նոյմ.

Թերթիս հիմնադիրների կազմից և ամենայարգելի աշխատակիցներից անժամանակ և անսպասելի կերպով պակասեց մեր աւագ ընկեր, մեր երկրի քառասնամեայ եռանդուն գործիչ և հայ գիւղատնտեսութեան վետերան Ալէքսանդր Քալանթարը։

Խմբագրութեանս համար, որպէս և հայ ժողովրդի, որ նոր էր սկսում զարթնել կուլտուրական յետամնացութեան իր դարաւոր քնից, և որի զարթեցնող ազդակներից մէկը հանգուցեալ Քալանթարն էր, չափից դուրս ծանր է այդ կորուստը։

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 24 նոյմ.

Իբրև արտայայտութիւն անկեղծ ցաւակցութեանս՝ «Մշակի» խմբագիր և հասարակական գործիչ Ա. Քալանթարի մահվան առիթով, ներկայացնելով խմբագրութեանդ 10 ր., խնդրում եմ կարգադրել մի օրինակ «Մշակ» ուղարկելու առաջիկայ տարվայ համար հանգուցեալի հայրենի Գողթնեաց գիւղերի չունևոր ուսումնարաններից մէկի աշակերտութեանը, որ ամբողջ տարվայ ընթացքում կարդալով «Մշակը»՝ միշտ յիշեն և վառ պահեն իրանց մատաղ սրտերում յիշատակը անմահ Քալանթարի, որ իր կեանքը մաշեց գլխաւորապէս գիւղացիութեան կարիքների համար։

Միքայէլ Սմբատեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

23 նոյեմբերի

Պետերբուրգ.— Պետական Դուման ոտքի կանգնած լսեց Թագաւոր Կայսրի հեռագիրը՝ ի պատասխան գահակալութեան առիթով ուղարկած ամենահպատակ շնորհաւորական հեռագրի.

«Պետերբուրգի Պետական Դումայի նախագահին. Շնորհակալ եմ Պետական Դումայից շնորհաւորելու համար։

«ՆԻԿՈԼԱՅ»։

Նախագահ Րօդզեանկօն ուրա՛ է բացագանչում ի պատիւ Թագաւոր Կայսրի. Դումայի անդամները ձայնակցում են։

Մօսկվա.— Փիչերս Մօսկվա—Կազան երկաթուղագծի վրա, Օբրօչնոէ և Ուժովկա կայարանների միջև խորտակվեց Նիժնի-Նովգորոդից դուրս եկած և Պէնզա գնաց ճանապարհորդական գնացքը։ Սպանվեցին 14, վիրաւորվեցին 15 մարդ։ Մօսկվայից ուղարկվեց յատուկ գնացք սանիտարական օգնութեամբ։ Մեկնեցին իշխանութիւնները ոստիկանական շներով, ի նկատի ունենալով որ խորտակման պատճառը եղել են չարագործները։

Մելէն.—Մարսէյլից դուրս եկած արագ գնացքը ընդհարվեց պոստային գնացքին. վերջինիս վագոնները ջարդվեցին։ Տեղի ունեցաւ պայթում. սպանվեցին 15, վիրաւորվեցին 14 մարդ։

Պարիզ.—Եկաւ Կօկօվցեվը կնոջ հետ. կայարանում դիմաւորեցին մինիստրներ Բարտուն, Պիշօնը, Դիւմօնտը, ռուսաց դեսպան Իզվօլսկին և ֆրանսիական դրամատների ներկայացուցիչները։

Պարիզ.—«Մատէնի» և «Էքօ-դը-Պարի»-ի տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրքական մի միլիօն փոխառութիւնը կը թոյլատրվի ֆրանս-թիւրքական համաձայնութիւնը ստորագրելուց յետոյ։

Սօֆիա.—Օրինակ բերելով, որ Յունաստանում շատ վատ են վարվում բուլղար գերիների հետ և որ Մակեդոնիայում տեղի են ունենում բուլղարների համատարած ձերբակալումներ, Վառնայում կազմակերպված ազգային ընկերութիւնը յորդորում է ազգաբնակութեանը բօյկոտի ենթարկել յունական ապրանքները և յոյն առևտրականներին։

Կ. Պոլիս.—Կ. Պոլսի զինւորական նահանգապետի պաշտօնը վերացվեց։ Ծովակալ Ջէմալ-բէյը նշանակվեց Կ. Պոլսում գտնվող 1-ին զօրաբանակի ժամանակաւոր հրամանատար։

Եկան գերմանական զինւորական միսսիայի անդամներից մի քանիսը։ Գալու են կրկին մօտ 70 հոգի։

Հռոմ.—Ստեֆանիի գործակալութեանը հեռագրում են Աթէնքից, որ այսօր յանձնվեց յունաց կառավարութեան պատասխան նօտան աւստրօ-իտալական նօտայի դէմ, որի մէջ յոյները մեղադրվում էին միջազգային սահմանորոշ յանձնաժողովի գործունէութեան դիմաց խոչընդոտներ ստեղծելում։ Պատասխան նօտան իր հերթին մեղադրում է մասնաժողովի անդամներից մի քանիսին աչառութեան ու անկորրեկտութեան մէջ և յոյն կառավարութիւնից վերցնում է պատասխանատուութիւնը այն դէպքում, եթէ յանձնաժողովը չաւարտէ իր աշխատանքները։

Լօնդօն.—Պետ. Հեռ. Գործակալութեան Թղթակիցը տեղեկացաւ, որ տեղիս քաղաքական շրջաններում կարծում են, որ անգլօ-գերմանական բանակցութիւնները համաձայնութեան կը յանգեն ոչ միայն Պարսկաստանի վերաբերութեամբ, ուր Գերմանիան ճանաչում է Մեծ-Բրիտանիայի իրաւունքները հարաւային շրջադծում և անգլօ-թիւրքական համաձայնութիւնները՝ Բաղդադի երկաթուղու մասին, այլև Աֆրիկայում գերմանական ու անգլիական ընկերութիւնների ձեռքով կառուցանվող երկաթուղիների նկատմամբ, որոնց համար պահանջվում է շահերի ազդեցութեան որոշումն պորտուգալական գաղութներում և բելգիական Կոնգօյում։ Թղթակցի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, Անգլիային և Գերմանիային աջողվել է համաձայնութեան գալ բոլոր հարցերի առիթով։ Համաձայնութիւնը շուտով կը ստորագրվի։

Բերլին.—Պաշտօնական «Նորդ-Դայտշէ-Ալ.-գ-Ցայտ.»-ը հերքում է գերմանական լրագիրներում «Н. Вр.»-ից արտատպված այն տեղեկութիւնը՝ թէ իբր Վիլհէլմ կայսրը մի ռուս բարձրաստիճան անձի հետ խօսելիս յայտնել է, որ հաւատում է բիւռոյ բռնապետութիւններին, ինչպիսին է օրինակ Կիէվի դատավարութիւնը, որ այդ տեսակ մոլեռանդ յանցանք գործվել է Գերմանիայում, բայց քաղաքական նկատումներով քնեցված է։

Վիէննա.—Ժամանեց ծպտեալ կերպով բուլղարական արքայ Ֆերդինանդը և իջևանեց Կօբուրգի պալատում։

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պալատում տեղի ունեցան ադմկալի տեսարաններ։ Պարլամենտական պահակախումբը մտաւ նիստերի դահլիճը՝ օպպօզիցիօն պատգամաւորներին դուրս տանելու համար, որոնք կառավարական կուսակցութեանը և պալատի նախագահին մեղադրում էին կաշառված լինելու մէջ։ Օպպօզիցիան ինքը հեռացաւ։

Համախորհրդից յետոյ Կօշուտը տարվեց սանատօրիա. բժիշկները հրաւիրվում են անդամահատութեան կա-

[illegible]

Վաշինգտոն.—[illegible]

Պետերբուրգ.—[illegible]

Օդեսսա.—[illegible]

Կոստանդնուպոլիս.—[illegible] ...տարվեցին և անյայտացան անտառում։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիական մամուլը չափազանց դժգոհ է սըր Էդուարդ Գրէյի մերժա- [illegible]

[illegible] ...րով այժմ ի ցոյց պաշտպանում են այն։ Այդ հարցը Բ. Դրանը կասկած է ներշնչում, թէ մեծ պետութիւնները կամենում են Հայաստանից ստեղծել նոր Մակեդոնիա։ Յայտնի չէ, թէ ինչպիսի խորհուրդներ է տուել գաղտնի կերպով Գերմանիան Դ. Դրանը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՍԱԿԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Սիմէօն Զաւարեանի Թաղման Կարգադրիչ Մասնաժողովը յայտարարում է, որ դագաղի վրա պսակ չը պէտք է դրվի։ Ցանկացողները կարող են պսակի փողը յատկացնել Սիմէօնի մօր կողմից արդէն առաջադրված ֆօնդին։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԽԱՏԻՍԵԱՆ

Դարձեալ մի կորուստ։

Բագւում վախճանվել է ծանր հիւանդութիւնից յետոյ ինժենէր Կոստանդին Խատիսեանը։

Խատիսեանների ընտանիքը կրեց մի մեծ կորուստ։

Բայց միայն Խատիսեանների ընտանիքը չը կրեց ծանր կորուստը։ Այդ կորուստը կրեց և հայ ժողովուրդը, և Բագւի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնը, որի հիմնադիրը և նախագահն էր Կոստանդին Խատիսեանը հիմնարկութեան օրից։

Ամենակարճ ժամանակում հայ ժողովուրդն ունեցաւ երեք նշանաւոր կորուստներ—Սիմէօն Զաւարեան, Ալէքսանդր Քալանթար և Կոստանդին Խատիսեան։

Ի հարկէ այդ երեք կորուստը զգալի է և անփոխարինելի է տարբեր տեսակէտներից, բայց երեքն էլ ազգային, ժողովրդական, հասարակական գործիչներ էին առաւել կամ նուազ չափով և որակով։

Երկու շաբաթվայ ընթացքում երեք կորուստ։

Սա արդէն շատ և շատ է մի ազգի համար, որ առանց այն աղքատ է գործիչներով, անձնուէր, անխոնջ և գնահատելի գործիչներով։

Կ. Խատիսեան իր ազգային և հասարակական գործունէութիւնը սկսեց դեռ ուսանողական ժամանակից։ Նա պատկանում է մի ընտանիքի, որ առհասարակ ունի հասարակական ջիղ, ուստի և մատաղ հասակից նրա մէջ եռում էր հասարակական գործունէութեան եռանդը։ Այդ եռանդը նա ամենից առաջ գործ դրեց Թիւրքահայ ժողովրդի դատի պաշտպանութեան համար այն եղանակով, որ հասկանում էր իր ժամանակի երիտասարդութիւնը։ Սակայն, երբ նա իր պրօֆէսիայի բերմունքով (նա ինժենէր-տեխնոլոգ էր) հաստատվեց Բագւում, նա անձնատուր եղաւ հասարակական և ազգային գործունէութեան։ Ունենալով անսահման եռանդ, նա, ինչպէս յատուկ է երիտասարդներին, ձգտում էր միանգամից ամեն բան անել։ Նա տեսնում էր, որ հայ ժողովրդին շատ բան է հարկաւոր, որ սա շատ է յետ մնացել, և կարծում էր, որ կարելի է միանգամից ամեն բան անել նրա համար. Նա կամենում էր միաժամանակ նպաստել և հայ գիւղացուն, և հայ արհեստաւորին, և հայ բանւորին, և հայ դպրոցին, և հայ գրականութեանը, և հայ գեղարուեստին։ Ուստի երկար ժամանակ որոնում էր, տատանումներ էր անում և նրա այդ որոնումները, տատանումները վերջ ի վերջոյ ձուլվեցին մի կազմակերպութեան մէջ, որին նա տուեց «Հայոց Կուլտուրական Միութիւն» անունը և որով նա կամենում էր գոհացում տալ հայ ժողովրդի վերոյիշեալ բազմատեսակ պահանջներին։ Այստեղ տեղը չէ ի հարկէ քննադատել և որոշել, թէ որքան ճիշդ էին Կ. Խատիսեանի ըմբռնումները հայ ժողովրդի կարիքները դարմանելու մասին, բայց չէ կարելի չը գնահատել նրա այն անսահման, սաստիկ եռանդը, որով նա նուիրվում էր գործին, և նուիրվում էր շտապով, յաճախ լաւ չը մտածված ձեւով, ուստի և երբեմն էլ ստիպված էր լինում թողնել մի սկսած գործը և սկսել մի ուրիշը։ Նա չը գիտէր յուսահատվել. չէր աջողվում իր ձեռնարկած մի միջոցը, նա առանց վհատվելու՝ ձեռնարկում էր երկրորդ, երրորդ միջոցներին, մինչև որ կարողացաւ, ինչպէս ասացինք, գտնել մի ուղի, որի մէջ նա յարատևեց, այն է՝ «Կուլտուրական Միութիւնը», որի հոգին էր նա և ղեկավարը։

Կ. Խատիսեանը մասնակցում էր ոչ միայն Բագւի, այլ և ուրիշ տեղերի հասարակական և ազգային գործերին։ Լինելով լայն զարգացումն և կրթութիւն ունեցող անձն, նա պատրաստված էր հասարակական գործունէութեան համար, և, անշուշտ, այսօր նրա կորուստը մեծ բաց է թողնում Բագւի հայ ինտելիգենցիայի մէջ, ինտելիգենցիայի, որ հոծ է և մեծ՝ քանակով, բայց նոսր գործիչներով։

Ցարգանք և պատիւ վաստակաւոր գործչին։

Ցարգանք և պատիւ Կուլտուրական Միութեան նախագահին։

«Մշակի» խմբագրութեան խորին ցաւակցութիւնը հանգուցեալի մօրը, որ նոյնպէս տառապում է հիւանդութեան ճիրաններում, և նրա ամբողջ ընտանիքին։

Ես ինքս սգահար՝ զգում եմ ամբողջ խորութիւնը այն կորստի, որ կրեց Խատիսեանների ընտանիքը և հայ հասարակութիւնը։

Հ. Առաքելեան

ՄԻ ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ԱՌԱՋԱՐԿ

«Հօրիզոն» Թերթը իր երէկվայ համարում տպել է հանգուցեալ Սիմէօն Զաւարեանի մօր նամակը, որի մէջ վշտահար մայրը առաջարկում է յաւերժացնել իր որդու յիշատակը ոչ թէ նրա փոքրահաս որդու ապագան ապահովելով, ինչպէս ցանկութիւն են յայտնել նրա բարեկամները, այլ մի կուլտուրական գործով, հաստատելով նրա ծննդավայր Լոռու շրջանում մի ստորին գիւղատնտեսական դպրոց, թողնելով իրան՝ տատին փոքրիկ Վիգէնի հոգատարութիւնը։

Վերոյիշեալ նպատակով վշտահար մայրը իր կողմից նուիրում է 100 րուբլի։

Միանգամայն համակրելով այդ առաջարկին և ի յարգանս Սիմէօն Զաւարեանի ժողովրդասէր գործունէութեան, «Մշակի» խմբագրութիւնը իր կողմից ևս յատկացնում է այդ բարի նպատակին 25 րուբլի։

Հ. Ա.

ԵՐԵՔ ՄԱՀ

Մի նոր մահ ևս... Հրճվիր, անյագ Մոլոխ։ Երեք դագաղ կը շարենք կողք-կողքի, կը ծածկենք մի սև սաւանով։ Կը մօտենաս դու, հայի չար բաղդ, կը կարդաս վրան այս երեք բառերը՝ ժողովրդասիրութիւն, շիտակութիւն, անձնուիրութիւն, և գարշելի դէմքդ կը ժպտայ սոսկալի ծամածռութեամբ։ Անտարբեր հողը մի օրում կը կլանի Զաւարեան, Քալանթար և Խատիսեան, և դու, անսիրտ Մոլոխ, կը տօնես նրանց Թարմ շիրիմների առաջ քո սոսկալի յաղթութիւնը։

Դարձեալ որոնի՞ր, տես գուցէ դեռ ևս Թաքնված կայ հայի սրտում մի աղօտ լոյս, որ այդ լոյսն էլ մարես, կամ մի սպեղանի հայի բազմաթիւ խոցերի համար, որ այդ սպեղանին էլ ոչնչացնես։ Եւ յաղթութիւնդ կատարեալ կը լինի և հայի հօրիզօնը կը մթնանայ... Նախանձեցիր, չար բաղդ, որ հայի սիրտը մի օր հրճվից մեծ ազգային լուսաւորութեան տօնով, նախանձեցիր և հարուած հարուածի ետևից հասցրիր մեր սրտին ու մեր դէմքի ուրախութեան ժպիտը փոխեցիր կսկծի ու ցաւի ջղաձգութեան... Համազգային լուսաւորութեան տօնի օրը դարձրիր սգի ու շիւանի օր։ Մենք տօնում էինք հայի կուլտուրական կեանքի տարեդարձը, դու մէկը միւսի ետևից տապալեցիր այդ կուլտուրական կեանքում գործողներին։

Այդ ի՞նչ վրէժ էր, որ դու պիտի հանէիր մեզնից։ Զախո՞ղանց համարեցիր արդեօք մեզ համար մի օրվայ սրտի բերկրութիւնը, որ շտապեցիր լցնել այդ սիրտը եռապատիկ կսկիծով, ով չար բաղդ։

Բժ. Վ. Արծրունի

ԵՐԵՔ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Նամակ խմբագրութեան)

Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը լսելով հասարակական գործիչներ Ս. Զաւարեանի, Ալ. Քալանթարի և Կ. Խատիսեանի անժամանակ մահը՝ յոտնկայս պատուելով հանգուցեալների յիշատակները՝ որոշեց.

ա) Խորհրդի ամբողջ կազմով ներկայ լինել երեքի Թաղումներին և հոգեհանգիստներին։

բ) Ամբողջ կազմով ցաւակցութիւն յայտնել անփոխարինելի կորստի համար՝ առաջինի ընտանեաց, երկրորդի ընտանեաց և խմբագրութեան և երրորդի հարազատներին հեռագրով Բագու և այստեղ՝ մօրը։

գ) Իւրաքանչիւրի Թաղման օրը ճաշ տալ Ընկերութեան աշակերտական ճաշարանում ի յիշատակ հանգուցեալների։

դ) Ուղարկել Խուդադեան որբանոցի սանուհիների երգեցիկ խումբը Թաղման օրերին երգելու։

ե) Նշանակել առանձին խորհրդակցութիւն, տեղիս հասարակական և կուլտուրական հիմնարկութիւնների վարչութիւններից, մասնակցելու հանգուցեալների յիշատակն յաւերժացնելու մի մշտական գործով։

Խորհուրդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսում ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Վրաստանի էկզարխը հոկտ. 24-ին մեկնելու է Պետերբուրգից Կիևդաւ, որտեղից կը գայ Կովկաս։ Թիֆլիսում էկզարխը սպասվում է նոյեմբերի սկզբին։

◆ Պետերբուրգի հոգևոր շրջաններում միտք է յղացել Վրաստանի էկզարխութիւնը դարձնել միտրօպօլիտութիւն։ Միտրօպօլիտ է նշանակվելու նոր էկզարխ Ալէքսէյը։

◆ Այսօր, հոկտ. 25-ին, Վրաց Ազնուականութեան Թատրօնում կը կայանայ մի մօնստր-երեկոյթ յօգուտ Մսուրի, Մուխրանի գիւղում, աջակցութեամբ կոմսուհի Ե. Ա. Վօրօնցօվա-Դաշկօվայի։ Թիֆլիսի հասարակութիւնը, որ միշտ արձագանք է տալիս բարեգործութեան, մի տեսակ խուլ է «Գիւղական Մսուրի» ընկերութեան խնդիրքին և կոչերին, չը նայելով որ այդ ընկերութիւնը կարողացել է ցոյց տալ իրան նրանով, որ կարողացել է բանալ Մուխրանի գիւղում առաջին մանկական ժողովրդական պարտէզը Անդրկովկասում, 20 հոգի գիւղացի երեխայ-որբերի համար, հայ և վրացի, կազմված բժշկուհի Մօնտէսսօրի եղանակով, ազատ դաստիարակութեան պրինցիպի հիման վրա։ Սիրելի է հաւատալ, որ այս անգամ Թիֆլիսի հասարակութիւնը դէն կը ձգէ իրանից անտարբերութիւնը և «Գիւղական Մսուրին» օգնութեան կը հասնի իր լումայով։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժ. 8-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում, մասնակցութեամբ տեղիս բարեգործական և կուլտուրական հիմնարկութեանց վարչութեան անդամների, կայանալու է խորհրդակցութիւն հանգուցեալ Կ. Խատիսեանի Թաղման հանդէսի մասին հոգալու։ Խորհրդակցութեան կարող են ներկայ լինել և այլ ցանկացող անձինք։

◆ Հասարակական գործիչ Կոստանդին Խատիսեանի մահը տեղի ունեցաւ դիֆտէրիտ հիւանդութիւնից։ Մարմինը որոշված է բերել Թիֆլիս, ուր կը հասնէ հաւանօրէն երեքշաբթի օրը, հոկտ. 29-ին։

◆ Վերադարձաւ Պետերբուրգից Անտօնի եպիսկոպոսը։

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան լիազօր Շաշկօվսկին մեկնեց Թիֆլիսից։

◆ Սենատոր Վատացին հրաժարվեց սառցային գործիչների VII համագումարի կազմակերպիչ բիւրօյի նախագահի պաշտօնից։ Նախագահի օգնականներից մինը հանգուցեալ Քալանթարն էր, իսկ միւս օգնականը՝ Ալ. Խատիսեան, որ իր եղբայր ինժեներ Կոստանդին Խատիսեանի մահվան պատճառով մեկնել է Բագու։

◆ Թռչնապահական ցուցահանդէսը Թիֆլիսում երկարում է մինչև հոկտ. 27-ը։

◆ Օդագնաց Քէբուրովը աջող Թռիչք է կատարել Խօնիից Սամտրէդի իր աէրօպլանով։

◆ Պետական Դումայի անդամ Ա. Չխենկէլին Սուխումում տկար է լրջօրէն։ Նա տեղեկացրել է Պետական Դումայի նախագահին, որ չէ կարող հիւանդութեան պատճառով Պետերբուրգ գնալ։

◆ «Н. Вр.»-ի ասելով, շուտով Կովկասի փոխարքայութեան կազմի մէջ սպասվում են մի շարք կարևոր փոփոխութիւններ։

◆ Կովկասի նախկին կառավարչապետ գեներալ Շերէմէտիէվին երկարամեայ կապալային իրաւունք էր տրված շահագործելու Երևանի նահանգի Արազդայեան արքունի կալուածքը մօտ 10,000 դեսեատին տարածութեամբ։ Կալուածքում մի քանի բարելաւումներ մտցնելու համար տրվեց արքունի միջոցներից 50,000 ր.։ Սակայն կալուածքը, որ արդէն անցել է հանգուցեալ Շերէմէտիէվի ժառանգներին, շահագործվում էր շատ Թոյլ։ Վերջերս կապալառուները հիմնեցին ակցիոներական ընկերութիւն, որի գլխաւոր բաժնետէրերը եղան ֆրանսիացիք։ Ընկերութեան դրամագլուխը կազմում է 5 միլիօն ֆրանկ։ Ընկերութիւնը ամենից առաջ ձեռնարկեց ոռոգիչ աշխատանքների՝ հողը բամբակի համար պատրաստելու նպատակով։ Այդպիսով բամբակի գործը Երևանի նահանգում դարձաւ այլազգի ձեռնարկողների սեփականութիւն, իսկ ռուսները բԹամտութեամբ շարունակում են կիսաքուն նստել իրանց միլիօնների վրա։

(«Н. Вр.»)

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչ՝ ԱԼ. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

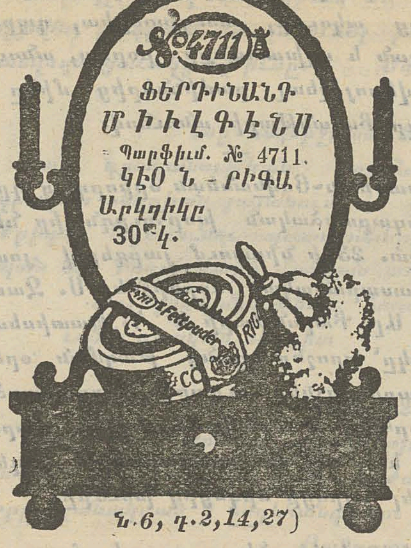

Ն.6, դ.2,14,27)

ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐԸ

դարձնում է կաշին Թաւշի պէս կակուղ ու քնքոյշ և տալիս է նրան Թարմ երիտասարդական բնական կոլորիտ։

Անփոխարինելի է որպէս պարահանդիսային ու սալօնային և առհասարակ Թէ ցերեկվայ և Թէ երեկոյեան շպար։ Կաշին պահպանում է եղանակի ազդեցութիւնից։

Այդ շպարը հիանալի կերպով կպչում է կաշուն։ Նա պատրաստված է բացառապէս ամենաընտիր հիմնական նիւԹերից, որոնք կաշու համար միանգամայն անվնասակար են։

Գնորդները, սեփական շահերն ի նկատի ունենալով, պէտք է հետևեն, որպէսզի գնելուց ստանան իսկական № 4711 ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐ։

(M. 358735) 5—1

Մատակար. Կովկ. Օճիցէր. Տնտես. Ընկ.

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹ

Դ. Գ. ԱՄԻՆՏԱԵՎԻ

Թիֆլիս, Կիրօչնայա փող. № 19. — Տելեֆօն № 15—82.

ԽՈՇՈՐ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆՏԻՐ

ամեն տեսակ գորգեր, փալասներ, կարակուլներ, պարսկ. գանազան մետաքսեայ վերմակներ, բաշլիղներ և կտորեղէններ, կովկասեան խաֆցիրներ, կօշկեղէն, արծաթեղէն, ճանապարհորդ. առարկաներ, գդակներ, բաշլըղներ, ասիական շալեր, անտիկ առարկաներ և այլն։ Գնում ենք հին գորգեր կամ փոխարինում նրանց նորերով։

ԳՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1870 Թիւից։ — Պահեստը Զուբալովի բարվանսարայում։

(Ե.Հ.Կ.) 941. 10—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան. առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմենօվսկայա փող., № 18 (Վօրօնցօվի արձանի մօտ)։ Բժշկի բնակարանը Սեմենօվսկայա, № 16.

(Հ.ու.Կ.) 804. 100—12

Լոյս տեսաւ

„АРМЯНО-ГРИГОРІАНСКІЙ КАЛЕНДАРЬ"

на 1914 годъ ◆ Цѣна 20 коп.

Դիմել՝ Ставрополь губ. Священнику Сааку Теръ-Ованнесьянцъ.

(Ա. Օ.) 942. 10—2

Въ С.-Петербургѣ вышла изъ печати

ЛЕВОНЪ ГРИГОРЯНЦЪ

ЧАЙКА

(Стихотворенія)

Переводъ съ армянскаго И. Гриневской, Аполлона Коринфскаго, В. Уманова-Каплуновскаго, М. Шагэ—М. Н. Шанъ-Гирей.

Съ портретомъ автора. Цѣна 20 к.

Розничная продажа: въ Тифлисѣ и въ Баку—у мѣстныхъ книготорговцевъ.

Складъ: С.-Петербургъ, 2 П. О. Редакція «Журналъ Лечебникъ».

(Կ. Հ. Ու.) 864. 10—5

Բացված է Պետերբուրգում ռուսերէն լեզուով լոյս տեսնող միակ ՋՐԻ ԵՒ ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ բժշկական ամսագիր

„Журналъ-Лечебникъ"-ի

1914 Թ. բաժանորդագրութիւնը.

Ամսագրի նպատակն է՝ հիւանդների նախազգուշացումն և առողջութեան պահպանումն։

Ամսագրի մէջ, յայտնի բժիշկների աջակցութեամբ, պարզ և հասկանալի լեզուով բացատրվում է այն բոլորը, ինչ որ անհրաժեշտ է առողջութեան և կեանքի երկարացման համար։

Բաժանորդագինն ամբողջ տարվայ համար 3 ՊՐԵՄԻԱՅՈՎ 2 ր., 1-ին պրեմիան պատկերազարդ «Օրացոյց բժշկարական» 1914 Թ., իսկ 2-րդ և 3-րդ պրեմիան բաժանորդների ցանկութեան և ընտրութեան համաձայն կուղարկվեն 2 հատ հետևեալ գրքերից. 1) Домашній лечебникъ (առանձին արժէ 1 ր.) 2) Грѣхи молодости (лечебникъ секр. болѣзней 1 р.), 3) Заразныя болѣзни домашнихъ животныхъ (1 р. 25 к.), 4) Искусственное безплодіе (1 р. 25 к.), 5) Самоучитель гипнотизмъ (2 р.), 6) Полный дѣловой писмовникъ (1 р.), 7) Поваренная книга для хозяекъ (1 р.). Պրեմիաները պատրաստ են և կուղարկվեն բաժանորդագինը ստանալուց անմիջապէս։

Բաժանորդագրվել կարելի է և վերադիր վճարով՝ (налож. плат.) 20 կ. աւելի արժէքով՝ այսինքն բաժանորդները վճարում են պօստին պրեմիաները ստանալուց 2 ր. 20 կ.։

Մինչև նոյեմբերի 1-ը բաժանորդ գրվողները կը ստանան նոյնպէս այս 1913 Թ. ամսագրի համարները հոկտեմբերի 1-ից։

Հասցէն՝ С.-Петербургъ. м. 2 п. о. главная к.-ра ред. „Журналъ-Лечебникъ".

(Ե. Ու.) 866. 5—4

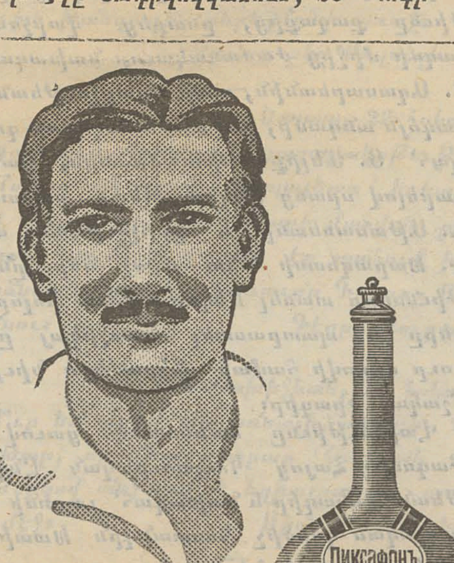

ՊԻԿՍԱՖՕՆ

ՄԱԶԵՐԻ ԽՆԱՄՈՒՄ ՋԻԹՈՎ

Ըստ գիտական հիմունքների իսկական ամենալաւ միջոցն է գլխի կաշին և մազերը ամրացնելու համար։

Մի սրուակը, որ բաւականանում է մի քանի ամիս, արժէ 1 ր. 50 կ.։

(M. 341001/341012)

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный